

Sprawozdanie okresowe z realizacji planu działań krótkoterminowych za rok 2023 – województwo mazowieckie

<p>1. Ogólne</p> <p><i>Plan działań krótkoterminowych jest integralną częścią programu ochrony powietrza i został określony uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego nr 115/20 z dnia 8 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2020 r. poz. 9595), zaktualizowaną uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego nr 204/23 z dnia 21 listopada 2023 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2023 r. poz. 13001)</i></p>	
<p>2.Link do strony internetowej, na której został zamieszczony plan działań krótkoterminowych</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. https://mazovia.pl/pl/bip/sejmik/uchwaly-sejmiku/rejestr-uchwal-sejmiku/nr-11520-z-dn-2020-09-08.html 2. https://mazovia.pl/pl/bip/sejmik/uchwaly-sejmiku/rejestr-uchwal-sejmiku/uchwala-20423-sejmiku-wojewodztwa-mazowieckiego-z-dnia-2023-11-21.html 3. http://edziennik.mazowieckie.pl/legalact/2020/9595/ 4. https://edziennik.mazowieckie.pl/legalact/2023/13001/
<p>2.1 Czy były stwierdzone przekroczenia poziomów alarmowych (zwanym dalej „PA”) lub istotne przekroczenia (ponad 200%) poziomów dopuszczalnych (zwanym dalej „PD”) lub docelowych (zwanym dalej „PDC”) w danym roku sprawozdawczym - w przypadku sprawozdania okresowego oraz w ciągu ostatnich trzech lat – w przypadku sprawozdania końcowego?</p>	<p>☐ Tak, PA</p> <p>☐ Tak, PD/PDC</p> <p>☐ Tak, obydwie</p> <p>☒ Nie</p>
<p>Jeśli tak, proszę podać szczegóły</p>	<p><i>Nie dotyczy</i></p>
<p>3. Proszę opisać wszystkie aspekty wdrażania planu oraz dodać uwagi i doświadczenia</p> <p><i>System dot. PDK opiera się na trzech poziomach wg. kryteriów:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Poziom 1 (kolor żółty) – istnieje ryzyko przekroczenia poziomu dopuszczalnego,</i> 2. <i>Poziom 2 (kolor pomarańczowy) – istnieje ryzyko przekroczenia poziomu informowania,</i> 3. <i>Poziom 3 (kolor czerwony) – istnieje ryzyko przekroczenia poziomu alarmowania.</i> <p><i>W zależności od zaistniałej sytuacji, przekazywane są powiadomienia o jakości powietrza dot. jednego z powyższych poziomów. Dla wszystkich poziomów określone są działania krótkoterminowe (informacyjne, operacyjne, ograniczające emisję, ochronne) i podmioty</i></p>	

odpowiedzialne za ich realizację.

4. Czy uruchomiono działania określone planem działań krótkoterminowych

Tak
 Nie

4.1 Jeśli tak, to jak często, w jakich sytuacjach? Proszę opisać

W okresie sprawozdawczym wydano:

- 13 powiadomień Poziomu 2 dla PM10 (20.03.2023, 13.04.2023, 01.12.2023)
- 1 powiadomienie Poziomu 1 dla PM10 (24.03.2023)
- 1 powiadomienie Poziomu 1 dla B(a)P (26.04.2023)
- 1 powiadomienie Poziomu 1 dla NO2 (21.09.2023).

Ryzyko przekroczenia stężeń normatywnych występowało głównie w miesiącach zimowych, w trakcie trwania sezonu grzewczego.

5. Plany działań krótkoterminowych: udostępnienie informacji do publicznej wiadomości:

5.1. Czy informacje o uruchomieniu działań określonych planem były podawane do publicznej wiadomości?

Tak
 Internet
 Radio
 Telewizja
 Inne
 Nie

5.2 Link do strony internetowej, na której zostało zamieszczone niniejsze sprawozdanie

www.powietrze.mazovia.pl

5.3 Proszę opisać ogólną strategię udostępniania informacji, w tym podstawowym grupom zainteresowanych stron

Wykaz powiadamianych instytucji i podmiotów w przypadku każdego rodzaju powiadomień:

- 1) przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska:
 - a) Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego,
 - b) Zarząd Województwa Mazowieckiego,
- 2) przez Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego:
 - a) Powiatowe/Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego,
 - b) społeczeństwo,
- 3) przez Powiatowe/Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego:
 - a) wójt, burmistrz, prezydent miasta,
 - b) społeczeństwo,
 - c) placówki edukacyjne, szkolno-wychowawcze i ochrony zdrowia, służby (straży miejskiej, straży gminnej, policji), zarządy dróg, które są zlokalizowane na obszarze powiatu,
- 4) przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta:
 - a) społeczeństwo,
 - b) lokalne media.

Na stronie Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie pod adresem <https://www.gov.pl/web/uw-mazowiecki/monitoring-srodowiska> publikowane są bieżące informacje o ostrzeżeniach związanych z jakością powietrza.

6. Plany działań krótkoterminowych: wpływ

6.1 Proszę podać informację na temat wpływu i skuteczności podjętych działań przez sektory

Działania przewidziane do realizacji w planie działań krótkoterminowych to:

- *informowanie o wystąpieniu ryzyka przekroczenia norm jakości powietrza, ograniczeniach i środkach zaradczych,*
- *zalecenia dla ludności korzystania z alternatywnych sposobów przemieszczania się na krótkich odcinkach (rower, pieszo), korzystania z komunikacji miejskiej/gminnej zamiast komunikacji indywidualnej, ograniczania intensywnego wysiłku fizycznego na zewnątrz, ograniczania wietrzenia pomieszczeń, unikania działań zwiększających zanieczyszczenie powietrza,*
- *wzmoczenie czujności służb ratowniczych (pogotowia ratunkowego, oddziałów ratunkowych),*
- *kontrole palenisk domowych w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów oraz w zakresie przestrzegania zakazu palenia odpadów biogenych, w ogrodach oraz na innych obszarach zieleni,*
- *kontrole pojazdów pod kątem jakości spalin,*
- *kontrole czystości dróg wyjazdowych z terenów prowadzonych inwestycji (budów)*
- *zraszanie pyzłm materiałów sypkich, znajdujących się na otwartej przestrzeni,*
- *zalecenie zawieszenia prac budowlanych powodujących powstawanie emisji powierzchniowej,*
- *zakaz używania dmuchaw do liści,*
- *ograniczenie lub zakaz rozpalania grilli i ognisk,*
- *czasowy zakaz używania spalinowego sprzętu ogrodniczego,*
- *zakaz korzystania z instalacji do spalania biomasy drzewnej (kominków, piecyków kominkowych, piecyków ozdobnych),*
- *wprowadzenie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla posiadaczy samochodów osobowych, w dniach po ogłoszeniu powiadomienia,*
- *upłynnienie ruchu,*
- *czasowy zakaz używania wszelkiego, spalinowego sprzętu budowlanego.*

Wdrożenie powyższych działań powinno odnieść skutek w postaci obniżenia stężeń pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM2,5, benzo(a)pirenu i dwutlenku azotu w powietrzu. Jednakże ww. działania w większości powinny być realizowane przez osoby fizyczne i podmioty korzystające ze środowiska, więc ich wdrożenie i skuteczność zależy w dużej mierze od świadomości ekologicznej i dobrej woli. Nie ma fizycznej możliwości, aby w momencie obowiązywania powiadomienia skontrolować i edukować ekologicznie każdą osobę i każde przedsiębiorstwo w zakresie realizowania działań krótkoterminowych. Dlatego najważniejsze są stałe działania edukacyjne, informacyjne i naprawcze realizowane nie tylko w tzw. dni smogowe. Ponadto koszty wymiany urządzeń grzewczych i rosnące ceny paliw i nadal niedoskonałe programy finansowe stanowią znaczną barierę przed przekonaniem

społeczeństwa do zmiany nawyków i źródeł ciepła.

W odniesieniu do systemu powiadamiania o ryzyku powstawania przekroczeń bądź wystąpieniu przekroczeń warto zauważyć, że w 2023 r. był to system nieudolny, a jego skuteczność była niska. Społeczeństwo otrzymywało informację o konieczności podjęcia odpowiednich działań zbyt późno, aby podjąć kroki w kierunku ochrony zdrowia i życia.

6.2 Jakie działania zostały uznane za najbardziej skuteczne? Proszę opisać te działania i wyjaśnić, dlaczego

Najbardziej skuteczne działania przewidziane do realizacji w planie działań krótkoterminowych to:

- informowanie o wystąpieniu ryzyka przekroczenia poziomów dopuszczalnych docelowych, informowania i alarmowych oraz o obowiązujących ograniczeniach i innych środkach zaradczych – najbardziej skuteczne okazało się wykorzystywanie możliwości dotarcia bezpośredniego do mieszkańców, tj. poprzez SMS, media społecznościowe, funkcję newslettera na stronach internetowych), dzięki czemu powiadomienia przekazywane były szybko i umożliwiały odpowiednio wczesne podjęcie działań w kierunku ograniczenia emisji i ochrony zdrowia;*
- kontrole palenisk domowych w zakresie przestrzegania uchwały antysmogowej oraz w zakresie przestrzegania zakazu palenia odpadów i pozostałości roślinnych – największy efekt odnosiła szybka reakcja na zgłoszenie, wizje terenowe w poszukiwaniu miejsc spalania najgorszych jakościowo paliw, odpadów i wykorzystywanych nieekologicznych kotłów i użycie drona, ponieważ umożliwiały ograniczenie emisji powodowanych przez urządzenia rekreacyjne (np. kominki), uświadamiały wpływ spalania najgorszych jakościowo paliw, odpadów i wykorzystywanych nieekologicznych kotłów na jakość powietrza, znaczenie i korzyści z wymiany źródła ciepła; dodatkowo skuteczność kontroli podnosiły realizowane z nią łącznie działania edukacyjne;*
- zakaz korzystania z instalacji do spalania biomasy drzewnej (kominków, piecyków kominkowych, piecyków ozdobnych) – pozwalał na czasowe ograniczenie emisji substancji do powietrza, co miało wpływ na wysokość stężeń substancji w powietrzu;*
- wprowadzenie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla posiadaczy samochodów osobowych – dzięki niemu część społeczeństwa skłonna była zrezygnować ze środków transportu indywidualnego na rzecz komunikacji zbiorowej, ograniczając tym samym emisje z transportu; ponadto dzięki takim działaniom można skłonić społeczeństwo do częstszej lub stałej rezygnacji z przejazdów samochodem indywidualnym.*

6.3 Proszę podać linki do raportów lub odniesienia do innych dokumentów wykorzystane do przygotowania sprawozdania z planu działań krótkoterminowych (na przykład linki do stron internetowych, na których były zamieszczane komunikaty)

<https://mazowieckie.raport-pop.pl/Wiz/Mapa>

<https://mazowieckie.raport-pop.pl/Wiz/Wykresy>

Linki do komunikatów: <https://www.powietrze.mazovia.pl/pop-i-pdk-1/powiadomienia-o-ryzyku-przekroczen-1>

7. Pozostałe problemy

W odniesieniu do roku sprawozdawczego zaobserwowano następujące problemy w realizacji planu działań krótkoterminowych:

1. *brak środków finansowych, a co za tym idzie:*
 - *brak możliwości, w części gmin, wprowadzenia bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską/gminną,*
 - *brak urzędzeń do prowadzenia kontroli, np. do badania wilgotności opału i w zakresie pobierania próbek popiołu,*
 - *brak możliwości wykonania kontroli,*
 - *brak możliwości rozszerzenia kadry pracowniczej.*
2. *brak straży gminnej - brak możliwości prowadzenia kontroli palenisk domowych w okresie powiadomienia,*
3. *brak wystarczającej liczby pracowników gminnych do prowadzenia kontroli palenisk domowych (liczba pracowników nie pozwala na wykonywanie coraz większej liczby zadań nakładanych na gminy); pracownicy urzędu pracują tylko w określonych godzinach, a problem kontroli najczęściej występuje wieczorami); niewystarczające kompetencje pracowników gminnych, również w zakresie znajomości przepisów prawa, brak zrozumienia problemu smogu;*
4. *niska świadomość ekologiczna społeczeństwa - mimo działań edukacyjnych nadal niskie zainteresowanie problemem smogu; zjawisko spalania odpadów w piecach; niskie zainteresowanie wymianą źródeł ciepła i poprawą efektywności energetycznej; zalecenia zmiany środka transportu nie odnoszą oczekiwanego skutku (zjawisko podwożenia dzieci do szkół samochodem na niewielkich odległościach – wysokie emisje z transportu w okolicy placówek edukacyjnych),*
5. *ograniczone możliwości finansowe mieszkańców:*
 - *wybór najtańszego sposobu ogrzewania ze względu na koszty inwestycyjne i eksploatacyjne przez mieszkańców gminy;*
 - *wysokie ceny paliw ekologicznych i niepewna sytuacja rynkowa;*
 - *zbyt niskie dofinansowanie z programów rządowych i zbyt zawite procedury;*
 - *ubóstwo energetyczne;*
6. *zbyt późno docierające powiadomienia do gminy i brak wystarczającej ilości czasu na podjęcie odpowiedniej reakcji (np. poza godzinami pracy urzędu), czasem także brak otrzymywania powiadomień (pomimo określonego prawnie systemu powiadamiania, pracownicy sami monitorują pojawianie się powiadomień na stronie GIOŚ), otrzymywanie ich z opóźnieniem, np. kolejnego dnia po dniu wydania powiadomienia lub otrzymywanie powiadomień dla każdego obszaru w województwie (natłok informacji osiąga odwrotny skutek od zamierzonego),*
7. *ograniczone możliwości gminy – informacje przekazywane są jedynie poprzez wywieszanie na tablicy ogłoszeń, czy zamieszczanie na stronie internetowej Urzędu (tylko zainteresowanie, śledzący bieżące informacje mieszkańcy mogą w takich przypadkach pozyskać informację o sytuacji zaistniałego ryzyka); problemy z dotarciem z informacją do osób wykluczonych cyfrowo; brak informacji zwrotnej dot. odebrania powiadomienia przez podmioty typu placówki szkolne; brak możliwości egzekwowania przepisów przez urzędników gminnych; wg gmin zastosowanie systemu RCB do powiadamiania o każdym*

<p><i>poziomie zagrożenia (nie tylko o poziomie alarmowym jak to jest dotychczas) umożliwiłoby sprawniejsze dotarcie do mieszkańców obszaru ryzyka i szybszą reakcję;</i></p> <p><i>8. istniejące, lokalne systemy informacyjno-ostrzegawcze o jakości powietrza pokazują bieżący stan jakości powietrza inny niż określony w powiadomieniu GIOŚ (np. jakość powietrza dobra na odczytach, a GIOŚ wydaje powiadomienie o ryzyku przekroczenia poziomu alarmowego; jakość powietrza bardzo zła, a z GIOŚ brak powiadomienia), świadczyć to może o zbyt rzadkiej sieci akredytowanych stacji pomiarowych krajowego systemu monitoringu jakości powietrza.</i></p>
<p>8. Uwagi</p> <p><i>Brak</i></p>